

ماں بولی دیہاڑ دا پچھو کڑتے پاکستانی زبانان

اقوام متحدہ دے ممبر ممالک وچ کئی جگت دیہاڑ منائے جان دے نیں جیہناں دی گنتری سوتوں ودھ اے۔ ایہناں دناں دے منان دی غرض ایہہ اے کہ دنیا بھر دے لوکاں وچ امن، انصاف تے بندیاں دی ایل نیجی جاسکے۔ ایہناں خاص دناں چوں اک ماں بولی دیہاڑ وی اے جیہڑا ہر ورھے 21۔ فروری نوں منایا جاندا اے۔ ایہہ دن منان دی غرض کیہ اے تے ایہہ لئی 21 فروری دادن کیوں رکھیا گیا اے، ایہناں گلاں نوں وچا رنا دنیا بھر تے خاص کر پاکستانیاں لئی بڑا ضروری اے۔

دنیا دی ہر پرانی ماں بولی وچ جگلاں پرانے تجربے، سیانف، لوک شاعری تے کئی طرح دے ہنر تے جانکاری دا اک ائملا خزانہ ہوندا اے۔ ایہہ ساری سیانف تے جانکاری بولی راہیں ای نوں پوچ تیکر اپڑدی اے۔ جے کوئی قوم اپنی ماں بولی چھڈ کے کسے دوجی بولی وچ پڑھنا لکھنا تے کم کار چھوہ دے تے اوہ پچھلے سارے تجربے تے سیانف توں وٹھی ہو جاندی اے۔ دنیا دی ساری ترقی پچھلے تجربے دی پوڑی چڑھ کے ای ہوندی اے۔ ایسے گلوں رب سائیں نے قرآن پاک وچ انسانان نوں دسیا اے کہ اوہنے ساریاں اسمانی کتاباں تے صحیفے ہر پیغمبر دی مادری زبان وچ اُتاریاں نیں۔ یعنی گل جگلاں دا اچکن ہارسانوں دس رہیا اے کہ پڑھاؤں سکھاؤں دسچا ذریعہ صرف ماں بولی ای ہوندی اے۔

ماں بولیاں دا اک ہر ضروری پکھ ایہہ اے کہ ایہناں دی رنگارنگی پاروں دنیا و نوں پھلاں دی پھلواڑی جاپدی اے۔ قدرت دی کاریگری دا کمال ای ایہہ اے کہ ایہہ دی اچھی ہر شے دوجی توں وکھری ہوندی اے۔ قدرت دا کارخانہ کسے نوڈری وانگ نہیں ہوندا جیہدے چوں ساریاں شیواں اکو سچے وچوں ڈھل کے اکو جیہاں نکل دیاں نیں۔ قدرت دا کمال تے ایہہ اے کہ کسے رُکھ دا ہر پتہ اوس قسم دے سارے رُکھاں دے سارے پتیاں توں وکھرا ہوندا اے۔ قدرت دے ایسے ونوون تے رنگ و رنگ نوں اک بناون دے جتن کرنا، بندیاں دے جیوندے جاگدے وسیب نوں مشین بناون دے جتن کرن درگا اے یعنی فطرت توں ہٹواں۔ اقوام متحدہ دے سیانیاں قدرت دی ایسے ون پون پاروں وی دنیا نوں ماں بولیاں دے بچالئی ونگاریا اے۔

اقوام متحدہ دے طفیلی ادارے یونیسکو (UNESCO) نے پہلی وار 17۔ نومبر 1999 نوں ایہہ دیہاڑ مناون دا اعلان کیتا۔ ایس توں مگروں اقوام متحدہ دی جنرل اسمبلی نے سال 2000 نوں مادری زبانان دا جگت سال منان دی قرارداد پاس کیتی۔ پھیر ہر 21 فروری نوں ایہہ دیہاڑ مناون دا امتیاز پکایا گیا۔ تاں جے دنیا بھر دی سیانف تے علمی خزانے نوں بچایا جاسکے۔ ماں بولی دیہاڑ مناون لئی 21 فروری کیوں رکھی گئی؟ ایہہ اپورا پچھو کڑاں اے۔

مشرقی پاکستان دے دے بنگلہ دیش بنن توں صاف دسد اے کہ وکھو وکھ بولیاں دے علاقے جدوں اک فیڈریشن بناندے نیں تے اوہناں نوں جوڑی رکھن لئی کلا مذہب کچھ نہیں کرسکدا۔ صرف ثقافتی تے معاشی حقان دا پوچو ناگا را ای قومی حویلی دے ٹہرنوں جوڑ کے رکھ سکدا اے۔ ثقافت داسب توں وڈا کچھ زبان ہوندی اے۔ ایہہ مشرقی پاکستان دی بنگالی زبان ای سی جیہدی منگ تے ایس منگ دے پورا نہ ہون پاروں پاکستان بنن دے شروع دناں وچ ای دیس دے دو آں حصیاں وچ اجیہی تریڑ آگئی کہ بعد وچ ایہہ حصہ پاکستان توں وکھ ہو کے بنگلہ دیش بن گیا۔ ایہہ گل نہیں کہ پاکستان بنن توں بعد سانوں پتہ نہیں سی کہ بنگالیاں نوں اپنی بولی تے کلچر ناں کئی موہ اے۔ سانوں بالکل پتہ سی پر ایس ایہہ احساس نہیں کیتا۔ نہیں تے بنگالی ان ونڈے ہندوستان وچ وی صدیاں توں اپنی وکھری پچھان رکھدے رہے نیں۔ پاکستان بنن توں ترن ورھے پہلاں 1944 وچ جدوں پاکستان دا جے کاغذی تک نقشہ بن رہیا سی، کلکتہ دے اک مہینہ دار رسالے سوگات وچ مشہور بنگالی لکھاری فرخ احمد دا اک مضمون "پاکستان: ریاستی زبان تے ادب" دے ناں توں چھپیا۔ فرخ احمد لکھدے نیں "بھوایں ایہہ منی پرونی گل اے کہ پاکستان دی یا کم از کم مشرقی پاکستان دی سرکاری زبان بنگالی ہونے گی پر مغربی پاکستان دے کچھ کاٹھے لکھے پڑھیاں نے بڑی شرمناک تے مورکھاں والی گل کیتی اے کہ جے بنگالی سرکاری زبان بن گئی تے ایہہ نال اسلامی کلچر دی تباہی ہونے گی۔ میں ایس سوچ پچھ لگی کوں چھٹی تے بودی ذہنیت اُتے بڑا حیران ہویاں" فرخ دی ایہہ گل پئی دسدی اے کہ مغربی پاکستان دے بوہتے سیانیاں نے پاکستان بنن توں پہلاں ای بنگالیاں دے دل وچ نرا نسکی دے بی بودتے سن۔ پھیر جدوں پاکستان بن گیا تے

بنگالیاں لئی ساڈا ویری ورتارا ہور ودھ گیا۔ پاکستان دے وزیر اطلاعات خواجہ شہاب الدین نے اک بیان جاری کیتا کہ رابندر ناتھ ٹیگور (نوبل انعام یافتہ شاعر تے ناول نگار) دیاں لکھتاں اُتے بین لایا جائے۔

25 فروری 1948 نوں ممبر آئین ساز اسمبلی دتہ نے اسمبلی وچ آکھیا کہ پاکستان دی چھ کروڑ نوے لکھ آبادی چوں چار کروڑ چار لکھ لوک بنگالی بولدے نیں۔ دتہ نے صلاح دتی کہ اسمبلی وچ انگریزی تے اردو دے نال بنگالی نوں دی اسمبلی دی زبان مٹھن لئی قنون وچ تبدیلی کیتی جائے۔ وزیر اعظم لیاقت علی خان نے ایہدی سخت مخالفت کر دیاں دلیل دتی کہ " اردو برصغیر دے سولین مسلماناں دی زبان اے۔ پاکستان کیوں جے اک اسلامی ریاست اے، ایس لئی ایہدی زبان صرف اردو ہونے گی، کوئی ہور زبان نہیں۔ " لیاقت علی خان دے ایس بیان وچ تن جھول نیں:

- ۱۔ اسمبلی وچ برصغیر دے سارے مسلماناں دی گل نہیں سی ہور ہی بلکہ پاکستان دی ریاست بارے ہور ہی سی۔
- ۲۔ اوہناں آکھیا کہ "ایہدی زبان صرف اردو ہونے گی، کوئی ہور نہیں۔" ایس توں سوال پیدا ہوندا اے کہ اسمبلی دیاں منظور شدہ زبانوں وچ انگریزی کیوں شامل سی۔

۳۔ بنگالی زبان دی منگ اردو دی جگہ تے نہیں سی کیتی گئی، بلکہ اردو دے نال پاکستان دی اکثریتی زبان وی شامل کرن دی کیتی گئی سی۔

دتہ دے سچھا بارے مشرقی پاکستان دے ناں دے وزیر اعلیٰ خواجہ ناظم الدین نے وی لیاقت علی خان دی حمایت وچ اپنا زور دار بیان جاری کر دیاں اوہناں ای دلیلاں نوں دہرایا۔ دتہ دے سچھا نوں لانبھ سٹ چھڈن دے سٹے وچ 11 مارچ 1948 نوں پورے مشرقی پاکستان وچ پڑھنہاراں دے دکھالے تے جلوس شروع ہو گئے۔ ڈھاکے وچ پولیس نے اپنا پورا زور دکھانیاں 900 پڑھنہاراں نوں گرفتار تے کوئی 200 نوں پھڑکیتا۔ ایہدے نال لوکاں دے جذبے ہور وی بھڑکے۔ سلہٹ دی سول سوسائٹی نے اک بیان جاری کیتا کر دیاں آکھیا کہ "جے پاکستان نوں اک مٹھ رکھن لئی جان دین دی وی لوڑ پئی تے اسیں سب توں پہلاں اپنی جان دیاں گے، پر بنگالی، سندھی تے پاکستان دیاں ہور زبانوں دے حق توں چکھے نہیں ہٹاں گے۔" خواجہ ناظم الدین ڈھل مل فیصلیاں دا بندہ سی تے بنا کسے قنونی طریقے دے وزیر اعلیٰ بنایا گیا سی۔ اوہنے ایہناں دکھالیاں توں گھبراکے "آل پارٹیز سٹیٹ لینگویج ایکشن کمیٹی" نال ملاقات کر کے وعدہ کیتا کہ مشرقی پاکستان اسمبلی دے اپریل والے اجلاس وچ بنگالی زبان دی قرارداد پیش کیتی جائے گی جیہدے ذریعے اردو دے نال بنگالی نوں وی ریاستی زبان منن دی منگ کیتی جائے گی۔

اچے اپریل نہیں سی آیا کہ خبراں آئیاں جے قائد اعظم مارچ وچ ڈھاکے دا دورہ کرن گے۔ آپ 21 مارچ نوں ڈھاکہ اپڑے۔ بنگالیاں نے جوش جذبے تے آساں امیدیاں نال آپ نوں جی آیاں نوں آکھیا پر او سے دن ریس کورس گراؤنڈ وچ آپ دی تقریر توں بنگالیاں دیاں آساں تے پانی پھر گیا۔ اوہناں زبان بارے اوہو گجھ آکھیا جو ایس توں پہلاں قومی اسمبلی وچ لیاقت علی خان کہہ چکے سن۔ ایہدے توں لوکاں نے گویا لایا کہ مغربی پاکستان دی اشرافیہ نے اوہناں دے کن انج بھر کے بھجیا سی کہ اوہناں بنگالی زبان دی منگ کرن والیاں نوں ملک دشمن، ففتھہ کالمسٹ تے غدار آکھیا تے ایہناں دے خلاف سخت ایکشن لین دی دھمکی دتی۔ ایس توں تن دنوں بعد 24 مارچ نوں ڈھاکہ یونیورسٹی دے کرزن ہال وچ آپ نے پھیر اپنی گل نوں بڑے اُتساہ تے بدبے نال دہرایا۔ فٹ ای یونیورسٹی دے کجھ پڑھنہاراں نے نو، نو، (NO, NO) دے نعرے ایس زور نال لائے کہ اک ادھے پل لئی پورے ہال نوں سب سنگھ کیا۔ قائد اعظم نے ایس چپ چان وچ گرج دار اواز وچ پھیر دہرایا "اردو تے صرف اردو ای پاکستان دی سرکاری زبان ہونے گی۔ 28 مارچ نوں آپ نے ریڈیو پاکستان ڈھاکہ توں خطاب کر دیاں اپنی گل نوں پھیر دہرایا تے جلسے جلوس والیاں نال چنگی طرح جھٹن دی دھمکی دتی۔

قائد اعظم دے پتھر اُتے لیک بیاناں توں بنگالی بہت نراس ہوئے۔ یونیورسٹی دے پڑھنہاراں اعلان کیتا کہ اوہ رابندر ناتھ ٹیگور دے جنم دن نوں قومی زبان دیہاڑ منان گے۔ مسلم لیگ دے حمایتی انگریزی اخباراں ڈان تے مارننگ نیوز نے اپنے ایڈیٹوریل وچ ٹیگور فیسٹیول دے کامیاں نوں ملک دشمن تے ہندوستانی ایجنٹ آکھیا تے حکومت نوں ونگار یا کہ ایہناں نوں سزا دتی جائے۔ معاملہ اندر و اندر ابل دار ہیا۔ 27 جنوری 1952 نوں وزیر اعظم نے اک واری پھیر ڈھاکے وچ خطاب کر دیاں آکھیا کہ مذہبی اصولی کمیٹی (Basic Principles Committee) نے فیصلہ کر دتا اے کہ صرف اردو ای پاکستان دی قومی زبان ہونے گی۔ ایہہ اعلان اُٹھ دی کمر تے آخری تیلانا بت ہو یا۔ یونیورسٹی نیشنل لینگویج کمیٹی نے ڈھاکے وچ 30 جنوری نوں اک بہت وڈا اکٹھ کیتا۔ ایس توں اگلے دن مشرقی پاکستان مسلم سٹوڈنٹس لیگ نے آل پارٹیز میٹنگ بلا کے فیصلہ کیتا کہ 21 فروری 1952 نوں عام ہڑتال کیتی جائے گی۔ ایہہ تاریخ ایس لئی رکھی گئی سی کہ اوس دن مشرقی بنگال پبلسٹیو اسمبلی دا اجلاس ہوناسی۔ انتظامیہ نے روایتی طریقہ ورتدیاں دفعہ 144 لادی۔ یونیورسٹی دے پڑھنہاراں دفعہ چٹالی توڑ دیاں یونیورسٹی دے گیٹ ول مارچ کیتا۔ پولیس نے پہلاں لاٹھی چارج تے اتھر وگیس دی بوچھاڑ کیتی پھیر ساڈھے تے

وہ سہ پہر نوں گولی چلا دتی۔ سرکاری اعلان موجب 9 پڑھنہار مارے گئے جد کہ لیٹوئج کمیٹی موجب ایہہ گنتری 39 سی۔ ماں بولی دے حق لئی جان دین والیاں دی یادوچ ای اقوام متحدہ نے 21 فروری نوں بولی دیہاڑ منان لئی مٹھیا اے۔

بنگالی زبان دے منگ دی کہانی اتھے ختم نہیں ہو جاندی۔ 21 فروری نوں انتظامیہ دی پولیس گردی دایٹ ایہہ نکلیا کہ بنگالی غصے نال کھولن لگ پئے۔ اگلے دن بنگالیاں نے "دی مارنگ نیوز" دی بلڈنگ نوں آگ لادتی۔ سارا دفتر تے چھاپہ خانہ تباہ ہو گیا۔ عبدالسلام مٹس الدین ایڈیٹر روزنامہ آزاد نے مسلم لیگ پارلیمانی پارٹی توں استعفی دے کے مسلم لیگ دی حمایت تجن دا اعلان کیتا تے ماں بولی دے شہیداں دی خبر کالے حاشیے وچ لائی۔ پڑھنہاراں نے میڈیکل کالج دے گیٹ دے کول ماں بولی دے شہیداں دی یادوچ شہید مینار بنوایا۔

ایس لہر نے ہور زور وراودوں پھڑیا جدوں فضل الحق نے ایڈوکیٹ جنرل دے عہدے توں استعفی دے کے مسلم لیگ دے خلاف لوکاں نوں کٹھا کرنا شروع کیتا۔ مرکزی حکومت تے مسلم لیگ دے خلاف ایہہ لہر سکھراں تے اڑ گئی۔ 1954 دا الیکشن نیڑے آیا تے عوامی لیگ نے گل بنگالی سیاسی اتحاد بنایا جیہنوں جگتا فرنٹ وی کہیا جاند اے۔ ایس فرنٹ نے مسلم لیگ نال انتخابی لڑائی لڑن لئی 21 پوائنٹ چارٹر بنایا۔ مشرقی پاکستان دیاں 237 مسلم سیٹاں اُتے جگتا فرنٹ نے 228 سیٹاں جتیاں تے مسلم لیگ دے حصے وچ صرف 9 سیٹاں آئیاں۔ اخیر 1956 دے آئین وچ اردو دے نال بنگالی نوں وی قومی زبان من لیا گیا۔ پرہن بنگالی زبان دی لہر صرف زبان دی منگ توں بہت کھل چکی سی۔ ساڈے سیانے آگوجیہڑے صرف زبان دی منگ دے مسئلے نوں نہ جھٹھ سکے اوہ ایس کھلارے نوں سامنھن جوگے کوئی نہیں سن۔ ایس جوگے ہوندے تے بنگالی زبان دی جیہڑی منگ 1956 وچ منی گئی سی، اوہ 1947 وچ ای من لئی جاندی۔

اج بنگلہ دیش بنیاں 43 ورھے ہو گئے نیں۔ رونا ایہہ نہیں کہ اسیں کوئی غلطی کیتی

سی، رونا تے ایہہ اے کہ ساڈی سوئی اچے وی اتھے ای اٹکی ہوئی اے۔ ایہدی تازہ مثال دیکھو۔ کجھ مہینے پہلاں ماروی میمن نے قومی اسمبلی وچ اک بل پیش کیتا کہ پاکستانی زبانوں قومی زبانوں د امرتبہ دتا جائے۔ ایس بل نوں قانون تے انصاف دی سٹیڈنگ کمیٹی نے رد کر دتا۔ وزارت قانون دے سیشنل سیکریٹری رضا خان نے بل دی مخالفت وچ اوہی پرانیاں دلیلاں دوہراں دیاں آکھیاں کہ پہلاں ای بنگالی نوں قومی زبان دادر دین دے سٹے وچ ملک ٹٹ گیا سی۔ سخت حرانی دی گل اے کہ رضا خان نے پڑھے لکھے ہو کے اجیہی گل کیتی اے جیہڑی تاریخ توں بالکل اُلٹ اے۔

پاکستانی زبانوں من دے خلاف عام طور تے پنج دلیلاں دتیاں جاندیاں نیں۔ پہلی دلیل کہ کسے ملک دی صرف اک قومی زبان ہونی چاہیدی اے۔ ایہدیاں مثالاں اوہناں مکاں دیاں دتیاں جاندیاں نیں جیہناں وچ سب دی مادری زبان اکوای اے۔ ایہتوں تاں کہ اوس قوم تے اوہدی زبان دانوں ای اک اے۔ مثلاً ترکی، چینی، جاپانی، فرانسیسی، جرمنی، انگریزی تے یونانی وغیرہ قوم دانوں وی اے تے زبان داوی۔ پاکستان دالسانی مسئلہ ایہناں مکاں توں وکھرا اے۔ ایہدے لئی اوہناں مکاں ول دیکھنا چاہیدا اے جیہناں وچ اک توں زیادہ زبانوں دا چلن اے۔ ایہدیاں کجھ مثالاں ایہہ نیں۔ ہالینڈ، سری لنکا، الجیریا تے فن لینڈ وچ دو ' دو قومی یا سرکاری زبانوں نیں۔ نائیجیریا وچ تین، سنگاپور تے سوئٹزر لینڈ وچ چار، چار، ساؤتھ افریقا وچ یاراں تے ہندوستان وچ تری (23) قومی یا سرکاری زبانوں نیں۔ ایہہ سارے ملک اپنیاں ونون زبانوں اپنی رنگارنگی تے سنگار سمجھ کے اپنے سارے لوکاں دی صحت، تعلیم تے روزگار ول توجہ دے رہے نیں۔ پر پاکستان نوں پتہ نہیں کہ اپنی رنگارنگی تے ون پون دے سپہن نوں مڈھ توں ای مسئلہ بنائی لنگڑا نڈا آرہیا اے۔

دوجی دلیل ایہہ دتی جاندی اے کہ پاکستان دامنسلہ دنیا دے سارے مکاں توں وکھرا اے۔ ایہدی کنڈ اُتے اسلام تے نظریہ پاکستان دا تھا پڑا اے۔ ایس

لئی اسیں زبان

دامسلہ اسلام تے نظریہ پاکستان دی لوئے ای حل کرنا اے۔ ایس عجیب منطق توں پتہ لگدا اے کہ ایہناں مورکھاں نوں نہ اسلام دے مزاج دا پتہ اے نہ پاکستان دے نظریے دا۔ اسلام اک آفاقی دین اے۔ ایہہ ہوں کسے اک خطے دی زبان وچ قید کرنا اسلامی روح دے خلاف اے۔ رب سائیں نے جینے وی صحیفے تے کتاباں اتاریاں اوہ کسے اک زبان وچ نہیں۔ بلکہ رب دے فرمان مطابق اوہ ہر نبی دی اپنی اپنی مادری زبان وچ اتاریاں گیاں نیں۔ ایس گل دا ذکر رب سائیں نے قرآن پاک وچ تین جگہ تے کیتا اے۔

تہی دلیل ایہہ دتی جاندی اے کہ نظریہ پاکستان دے مطابق پاکستان دی قومی زبان اردو ہونی چاہیدی اے۔ اللہ جانے نظریہ پاکستان دی کیہڑی شق موجب ایہہ دلیل دتی جاندی اے۔ اک گل ساڈی اشرافیہ نوں سمجھنی چاہیدی اے کہ نظریہ پاکستان 1947 توں پہلاں اک روح سی۔ 14 اگست 1947 نوں ایس روح، ایس نظریے تے ایس خواب نوں جسم ملیا۔ ایس جسم دے اپنے نین پران تے اپنے انگ نیں۔ اپنے گٹے گوڈے تے لتاں باہواں نیں۔ ایہناں انگاں دی

حفاظت نہ کرن دا ای نتیجہ اے کہ اسیں اپنی اک بانہہ جڑا بیٹھے ہاں تے باقی انگاں نوں کھو چلا پئے کرنے ہاں۔

چوتھی دلیل ایہہ دتی جاندی اے کہ اردو وچ برصغیر دے مسلماناں دا ڈھیر سارا لکھتی سرمایہ اے۔ ایہہ گل بالکل ٹھیک اے۔ پر ایہہ کئے مطالبہ کیتا اے کہ اردو نہیں ہونی چاہیدی۔ بنگالی زبان دی بہت زور دار لہر وچ وی کسے ایہہ منگ نہیں سی کیتی کہ اردو نہیں ہونی چاہیدی۔ نہ ای اج کوئی ایہہ مطالبہ کر رہیا اے۔ دو جی گل ایہہ اے کہ اردو تو کتے زیادہ پاکستانی زبانوں وچ مسلماناں دا جیہڑا سرمایہ اے ایہدی حفاظت اسرائیل نے کرنی اے یا امریکہ نے۔ کیہ ایہہ پاکستان دا ادبی تے ثقافتی سرمایہ نہیں۔ اج دنیا پنجابی نوں سکھاں دی زبان دے حوالے نال جان دی اے۔ جد کہ پنجابی وچ پاکستانی علاقے دے مسلماناں دا ڈھیر سرمایہ اے۔ پر اپنے آپ نوں بابائے اردو اکھوان والے مولوی عبدالحق پاکستان وچ بیٹھ کے ایہہ فتویٰ دین کہ برصغیر کی واحد اسلامی زبان صرف اردو ہے، باقی

سب کفار کی زبانیں ہیں، ایہہ فتویٰ جے پاکستانیاں نوں ہضم وی ہو جائے تے پھیر پنجابی نال پاکستان دے مسلماناں کیہ تعلق واسطہ رہ جاندا اے۔

پنجویں دلیل ایہہ دتی جاندی اے کہ کسے قوم دی اک زبان اوہنوں اک مٹھ رکھن دا کارن بن دی اے۔ پر سوال ایہہ اے کہ جے کسے ملک دے واسیاں دی اک زبان نہ ہووے تی پھیر کیہ کیتا جائے۔ ایہہ کم ہن کسے چھوہ منتر نال تے نہیں ہو سکدا۔ اج تائیں رب سائیں نے وی ایہو جیہہ کوئی معجزہ نہیں دکھایا۔ دو جی گل ایہہ اے کہ آنحضرت ﷺ تے ابو جہل دی زبان اکوسی پرائس اک زبان دے بولن والے دو قوماں بن گئے۔ چو این لائی تے چیانگ کائی شیک دی زبان وی اکوسی پر چیانگ کائی شیک نہ صرف وکھرا ہو گیا بلکہ ایہدے نال تائیوان وی اک وکھرا ملک بن گیا۔ سدھی جیہی گل ایہہ اے کہ زبانوں کسے نوں اک نہیں رکھدیاں۔ کسے ملک نوں جیہڑی گل اک مٹھ رکھ سکدی اے اوہ صرف انصاف اے۔ 1947 توں پہلاں کانگریس نے مسلماناں نوں انصاف نہیں دتا، اسیں وکھرے ہو گئے۔ پھیر اسیں مشرقی پاکستان نوں انصاف نہیں دتا، اوہ وکھرے ہو گئے۔

صرف اردو دے زوریں لاگو کرن دا نتیجہ اسیں وکھ چکے ہاں۔ اسلام تے نظریہ پاکستان دیاں بے جوڑ دلیلاں ہن ختم ہونیاں چاہیدیاں نیں۔ ایس ہوڑ مت داسا نوں جو نفع نقصان ہو یا اے، ایہدی تاریخ نہ کوئی پرانی اے تے نہ لگوں۔

